

C/2024/4057

12.7.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady

„Sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej z 2023 r. Zrównoważony rozwój i dobrostan ludzi jako kluczowy element otwartej strategicznej autonomii Europy”

(COM(2023) 376 final)

(C/2024/4057)

Sprawozdawca: **Stefano PALMIERI**

Współsprawozdawca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Doradca	Pier Francesco MORETTI
Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 18.8.2023
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	11.4.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.4.2024
Sesja plenarna nr	587
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	154/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) uznaje prognozy za ważny element wspierania procesów decyzyjnych i odnotowuje wysiłki podejmowane na szczeblu UE, zmierzające do przypisania prognozom strategicznej roli instytucjonalnej i uwzględnienia ich w procesie decyzyjnym w UE.

1.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje wyznaczenie jednego z wiceprzewodniczących Komisji na komisarza ds. prognozowania i wzywa do potwierdzenia tej roli przez nową Komisję.

1.3. EKES popiera zamiar Komisji, by nadal rozwijać proces prognozowania strategicznego we współpracy z państwami członkowskimi i właściwymi zainteresowanymi stronami. Apeluje o szersze angażowanie EKES-u, jako głosu zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych, tak by zwiększyć zdolności UE w zakresie analizy i prognozowania oraz pomóc w określeniu trendów i możliwych rozwiązań w społeczeństwie ulegającym przemianom.

1.3.1. W związku EKES zgłasza następujące propozycje:

- i) Co pięć lat, w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego i powołania nowej Komisji Europejskiej, EKES będzie koordynował wewnętrzny proces mający na celu przeprowadzenie – dla każdej sekcji i dla CCMI – analizy prognostycznej w celu **określenia głównych trendów i scenariuszy, priorytetów i działań**.
- ii) Co trzy lata poprzednia analiza będzie udoskonalana i aktualizowana (w ramach przeglądu śródkresowego) na podstawie tego, co faktycznie się wydarzyło.

Wszystko to **umożliwi EKES-owi zapewnienie strategicznych ram prognozowania**, które można szczegółowo dostosować do każdej sekcji i obszaru działania, oraz będzie stanowić wkład naszego organu w działalność Komisji i sieci specjalistów ds. strategicznego prognozowania.

1.4. EKES zgadza się z podejściem Komisji polegającym na wspieraniu działań zmierzających do określenia nowych wariantów wykonalnych i skutecznych modeli ekonomicznych z myślą o zapewnieniu **zrównoważonej konkurencyjności sprzyjającej włączeniu społecznemu**, która zachowuje wysoki poziom ochrony socjalnej i ochrony środowiska, wysoką jakość miejsc pracy oraz sprawiedliwe warunki oparte na solidarności, pozwalające utrzymać europejski model wysoce konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej.

1.5. EKES wzywa do odnowienia i rozszerzenia polityki przemysłowej UE mającej na celu koordynację decyzji i interwencji (np. wykorzystania funduszy, zasobów, instrumentów i środków) w celu zwiększenia spójności między sektorami – w szczególności sektorami „tradycyjnymi” i produkcyjnymi – oraz między państwami członkowskimi na rzecz zrównoważonej konkurencyjności UE.

1.6. EKES wzywa do określenia wskaźników uzupełniających PKB i przełożenia ich na środki polityczne i konkretne działania, aby ocenić odporność UE i jej gotowość na przyszłość; wskaźniki te należy analizować w szczególności na szczeblu lokalnym w UE oraz w odniesieniu do międzynarodowych konkurentów gospodarczych UE.

1.7. Zmiany demograficzne (takie jak imigracja, zmiany siły roboczej, mobilność pracowników, niedobory umiejętności i surowców, dzietność i starzenie się) oraz nowe technologie będą miały wpływ na stabilność systemów podatkowych i systemów ochrony socjalnej. EKES wzywa UE i instytucje krajowe, sektor prywatny i lokalne zainteresowane strony do pracy nad określeniem i przyjęciem nowej europejskiej umowy społecznej dostosowanej do zrównoważonej przyszłości – określono to jako pierwszy kluczowy obszar działań w sprawozdaniu dotyczącym prognozy strategicznej z 2023 r.

1.8. EKES dostrzega, że w zmieniającym się świecie umiejętności stają się coraz ważniejsze, i wzywa do przeglądu systemów kształcenia i szkolenia w celu dostosowania ich do potrzeb, aby pomóc pracownikom i przedsiębiorstwom w dostosowaniu się do nowych wymogów, z myślą o zapewnieniu odnowionej umowy społecznej, która zagwarantuje równowagę między życiem zawodowym a prywatnym oraz godne i wysokiej jakości miejsca pracy, zmniejszy dysproporcje oraz zwiększy konkurencyjność i zdolności na poziomie geograficznym i kulturowym, z naciskiem na wzrost i zrównoważony rozwój.

1.9. EKES zwraca się do UE i państw członkowskich o połączenie wysiłków na rzecz dostarczania europejskich dóbr publicznych w zrównoważony i trwały sposób, który pozwoli zachować odpowiednią jakość życia i godność ludzi. Towary i usługi, które zapewnią **obronność, bezpieczeństwo** (np. w zakresie systemów żywnościowych, wody, dostaw i dystrybucji energii, gospodarki, badań i rozwoju, dostępu do informacji oraz infrastruktury strategicznej), **zdrowie, edukację i dobrostan**, mają kluczowe znaczenie dla tego, by kompleksowy ekosystem odporności UE mógł osiągnąć i utrzymać zrównoważoną i inkluzywną konkurencyjność i demokrację. Na tej podstawie EKES zwraca się o to, aby w kolejnych wieloletnich ramach finansowych na okres po 2027 r. uwzględniono wyniki sprawozdania dotyczącego prognozy strategicznej z 2023 r. oraz aktualizację prognoz strategicznych na szczeblu UE.

1.10. Instytucje UE powinny dokładnie ocenić potencjał i ryzyko związane ze stosowaniem narzędzi sztucznej inteligencji w prognozowaniu strategicznym do analizy i zrozumienia wzorców i wzajemnych powiązań w celu przyspieszenia procesu decyzyjnego na szczeblu europejskim i na innych poziomach politycznych.

1.11. EKES wyraża ubolewanie, że w sprawozdaniu dotyczącym prognozy strategicznej z 2023 r. nie ma odniesienia do „Europejskiego Niebieskiego Ładu”, i podkreśla znaczenie zagwarantowania wszystkim w przyszłości bezpieczeństwa wodnego dzięki kompleksowej i ambitnej europejskiej strategii wodnej.

2. Kontekst

2.1. Prognozę strategiczną można rozumieć jako połączenie innowacyjnych metod planowania strategicznego, kształtowania polityki i projektowania rozwiązań, które nie pretenduje do funkcji przewidywania czy przepowiadania przyszłości, ale wykorzystuje różne scenariusze przyszłości z zamierzeniem ukształtowania jej ostatecznego kształtu ⁽¹⁾. W oparciu o tę wizję zgadzamy się z następującą definicją prognozy strategicznej: „systematyczny, partycypacyjny proces gromadzenia informacji o przyszłości i rozwijania średnio- i długofalowej wizji, mający umożliwić podejmowanie bieżących decyzji i mobilizować do wspólnych działań” ⁽²⁾.

⁽¹⁾ UNDP, 2018, *Foresight Manual – Empowered Futures for the 2030 Agenda*.

⁽²⁾ Miles, I., Saritas, I., Solokov, A., *Foresight for Science, Technology and Innovation*, Springer Switzerland, 2016.

2.2. Celem prognozowania jest wniesienie wkładu w proces podejmowania decyzji strategicznych poprzez identyfikację i analizę wczesnych ostrzeżeń, słabych sygnałów, czynników stanowiących źródło problemów, trendów, megatrendów, „dzikich kart” i „czarnych łabędzi”, co pozwala nam przewidzieć, jak obecny scenariusz będzie ewoluował w ramach różnych przyszłych ścieżek, określić wersję przyszłości, na jakiej nam zależy, i analizować różne ścieżki do niej prowadzące.

2.3. Współczesny świat stoi przed wieloma globalnymi wyzwaniami, które charakteryzują się różnorodnymi, wzajemnie powiązanymi aspektami. Ze względu na złożoność powstałego systemu konieczne jest sprostanie tym wyzwaniom poprzez integrację poziomów: społecznego, gospodarczego, politycznego i środowiskowego. Z tego powodu rośnie zapotrzebowanie na prognozy strategiczne.

2.4. W prognozach strategicznych wizja długoterminowa nie opiera się na liniowej ewolucji poszczególnych komponentów tworzących obecny system – jest procesem, który jest w dalszym ciągu oparty na doświadczeniu i wiedzy, ale którego kreatywny i intuicyjny aspekt może wnieść wartość dodaną do podejścia zgodnego z dotychczasowym scenariuszem postępowania. W tym procesie różne fazy (monitorowanie, rozpoznanie, badanie, modyfikacja/adaptacja, ocena) mają fundamentalne znaczenie i stanowią część cyklicznego procesu dostosowywania przewidzianych scenariuszy.

2.5. Socjobiolodzy opisali wyzwanie, przed jakim stoi człowiek w swojej egzystencji jako system złożony z „boskich technologii”, średniowiecznych instytucji i prehistorycznych emocji⁽³⁾. Ta kategoryzacja sugeruje, że w procesie analizy scenariuszy i proponowania działań nie można pominąć aspektów takich jak usługi, struktury organizacyjne i natura ludzka. W oparciu o tę refleksję opracowano także alternatywne perspektywy prognozowania globalnych wyzwań, aby kształtować politykę w obszarach słabo zdefiniowanych lub nieobecnych w europejskim programie naukowym. Te alternatywne perspektywy przemawiają za rozszerzeniem badań nad procesami ludzkimi, społecznymi, politycznymi i kulturowymi związanymi z przedsięwzięciami technonaukowymi⁽⁴⁾.

2.6. Prognozy uważa się za przydatne narzędzie w procesach decyzyjnych i w rezultacie zostały one niedawno wprowadzone na poziomie instytucjonalnym UE. EKES uznaje rolę prognozowania pod względem zapewniania strategicznego wkładu w kierowanie procesem decyzyjnym na poziomie polityki. Z zadowoleniem przyjmuje wysiłki na szczeblu UE mające na celu rozszerzenie procesów prognozowania, które podjęto początkowo w latach 1979–1994 i udoskonalono w ciągu ostatniej dekady poprzez promowanie społeczności wspólnego prognozowania⁽⁵⁾. W tym kontekście Europa musi poradzić sobie z różnymi poziomami/kontekstami polityki i zdolnościami, typami i doświadczeniami zainteresowanych stron, celami oraz metodami prognozowania⁽⁶⁾. EKES uważa, że te inicjatywy prognostyczne – dobry przykład europejskich inwestycji w wysokiej jakości przydatne badania – w znacznym stopniu przyczynią się do uwzględnienia różnych scenariuszy i ułatwią proces decyzyjny.

2.7. EKES popiera zamiar Komisji, by nadal rozwijać proces prognozowania strategicznego we współpracy z państwami członkowskimi i przy zaangażowaniu EKES-u. EKES wniósł wkład w najnowsze sprawozdania dotyczące prognozy strategicznej poprzez przedstawianie sugestii w swoich opiniach, organizację wysłuchań wspólnie z Komisją i zapraszanie Komisji na posiedzenia odpowiednich sekcji. EKES potwierdza znaczenie utrzymania tej konstruktywnej współpracy z Komisją, umożliwiającej mu wywieranie większego wpływu, oraz apeluje, by monitorować wyniki procesu prognozowania w trakcie całego procesu legislacyjnego.

⁽³⁾ Wilson E. (2009) „Prawdziwy problem ludzkości jest następujący: mamy paleolityczne emocje, średniowieczne instytucje i boską technologię”, debata w Harvard Museum of Natural History, Cambridge, Massachusetts, 9 września 2009 r.

⁽⁴⁾ Bina, O., Mateus, S., Pereira, L., Caffa, A., „The future imagined: Exploring fiction as a means of reflecting on today's Grand Societal Challenges and tomorrow's options”, *Futures*, 2017, 86, 166–184.

⁽⁵⁾ Komisja Europejska. „Mutual Learning Exercise – R&I Foresight in Government: A Handbook for Policymakers”, projekt sprawozdania końcowego, 2023.

⁽⁶⁾ Zob. projekt Komisji „Eye of Europe”, wniosek nr 101131738, przyjęty w ramach konkursu HORIZON-WIDERA-2023-ERA-01-02, jako niedawny przykład ilustrujący konieczność zaspokojenia istniejącej potrzeby przewidywania, analizy i współtworzenia przyszłych ścieżek w badaniach naukowych i innowacjach, na ich rzecz i z nimi jako punktem wyjścia. Zob. też narzędzie wspierania polityki z programu Komisji „Horyzont Europa” „Mutual Learning Exercise on R&I Foresight”, w ramach którego analizuje się prognozowanie strategiczne dotyczące badań naukowych i innowacji w dziewięciu krajach UE.

2.8. Z uwagi na znaczenie sprawozdania dotyczącego prognozy strategicznej z 2023 r. oraz widoczną w nim koncentrację na ludziach i zrównoważonym rozwoju EKES apeluje o większe zaangażowanie jego samego jako głosu partnerów społecznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego, ponieważ zwiększy to zdolności UE w zakresie analizy i prognozowania oraz pomoże w określaniu trendów i możliwych rozwiązań w społeczeństwie ulegającym przemianom. EKES z zadowoleniem przyjmuje wyznaczenie jednego z wiceprzewodniczących Komisji na komisarza ds. prognozowania i wzywa do potwierdzenia tej roli przez nową Komisję.

3. Podejście europejskie: uwagi do sprawozdania dotyczącego prognozy strategicznej z 2023 r.

3.1. EKES docenia wysiłki Komisji Europejskiej i z zadowoleniem przyjmuje sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej z 2023 r (⁷). Sprawozdanie z 2023 r. sporządzono w kontekście bardzo dynamicznej sytuacji społecznej, geopolitycznej i gospodarczej, w której agresja wojskowa Rosji na Ukrainę wzmocniła i przekształciła wiele z głównych wyzwań odnotowanych w ostatnich latach. W tym nowym kontekście globalnym, jeszcze trudniejszym ze względu na kryzys na Bliskim Wschodzie, strategiczne decyzje podejmowane przez Unię Europejską będą miały wpływ nie tylko na osiągnięcie przez nią celów dotyczących **transformacji ekologicznej i cyfrowej, lecz także na jej odporność i otwartą strategiczną autonomię**.

3.2. Sprawozdanie zawiera dokładny opis i analizę **obecných zagrożeń**, na jakie narażona jest zrównoważona transformacja UE, w granicach Unii i na poziomie globalnym, oraz obaw dotyczących niektórych praw nabytych przez obywateli UE w przeszłości, a które to prawa są obecnie zagrożone. Dotyczy to nie tylko określonych obszarów (jak np. *bezpieczeństwo, żywność, woda, starzenie się*), ale również przekrojowych i strukturalnych aspektów naszego społeczeństwa, takich jak *pokój, demokracja, dobrostan i spójność społeczna*, i trzeba tu mieć na uwadze: (i) **rosnące znaczenie geopolityki i rekonfigurację globalizacji**; (ii) **dążenie do gospodarki zrównoważonej i dobrostanu**; (iii) **rosnącą presję na zapewnienie wystarczającego finansowania**; (iv) **rosnące zapotrzebowanie na umiejętności i kompetencje na rzecz zrównoważonej przyszłości**; (v) **narastającą lukę w spójności społecznej**; (vi) **zagrożenia dla demokracji i istniejącej umowy społecznej**.

3.3. EKES przyjmuje do wiadomości wnioski z prognozy, które sugerują potrzebę zajęcia się niekorzystnym wpływem **zmiany klimatu, utraty różnorodności biologicznej i degradacji środowiska**, potrzebę zapewnienia dostaw **surowców krytycznych**, a także potrzebę transformacji produkcji i dystrybucji **energii**. EKES dostrzega, że wysokie ceny energii i niepokojąca sytuacja geopolityczna mają duży wpływ na wymiar społeczny i gospodarczy, w tym pod względem możliwości dostępnych w unijnym systemie produkcji i na rynku pracy.

3.4. W tym kontekście EKES uważa za istotne wdrożenie skutecznej unijnej polityki przemysłowej mającej na celu koordynację decyzji i interwencji (np. wykorzystania funduszy, zasobów, nowych wspólnych instrumentów i środków) w celu zwiększenia spójności między sektorami oraz między państwami członkowskimi na rzecz zrównoważonej konkurencyjności UE sprzyjającej włączeniu społecznemu (⁸).

3.5. Kurs strategiczny obrany przez głównych globalnych graczy i kraje wschodzące zaostrza globalną rywalizację geopolityczną, gospodarczą, społeczną i technologiczną. Rozwój sytuacji na arenie międzynarodowej może osłabić fundamenty multilateralizmu i międzynarodowego porządku opartego na zasadach oraz stanowić zagrożenie dla pozycji UE. EKES popiera wysiłki UE na rzecz promowania jej wartości i standardów, w tym poprzez inteligentne inwestycje w wysokiej jakości infrastrukturę i usługi, przy jednoczesnym poszanowaniu najwyższych norm społecznych i środowiskowych.

3.6. W sprawozdaniu wskazano 10 strategicznie najważniejszych obszarów działań UE: (i) **zapewnienie nowej europejskiej umowy społecznej dostosowanej do zrównoważonej przyszłości**; (ii) **wykorzystanie jednolitego rynku do promowania odpornej gospodarki o zerowej emisji netto**; (iii) **wzmocnienie wzajemnych powiązań między polityką wewnętrzną i zewnętrzną UE, również w celu promowania oferty i wzmocnienia narracji UE na arenie międzynarodowej**; (iv) **promowanie zmian w produkcji i konsumpcji prowadzących do zrównoważonego rozwoju**; (v) **stworzenie „Europy inwestycji” dzięki zwiększeniu prywatnych przepływów finansowych w celu wsparcia strategicznych inwestycji na rzecz transformacji**; (vi) **dostosowanie budżetów publicznych do zrównoważonego rozwoju**; (vii) **dalsze ukierunkowywanie polityki i wskaźników ekonomicznych na zrównoważony dobrostan sprzyjający włączeniu społecznemu**; (viii) **zapewnienie, aby każdy mógł skutecznie przyczynić się do transformacji w stronę modelu zrównoważonego**; (ix) **wzmocnienie demokracji, w tym dzięki zwiększeniu aktywności obywateli**; (x) **wzmocnienie zestawu narzędzi UE w zakresie gotowości i reagowania w celu uzupełnienia ochrony ludności o „cywilne działania zapobiegawcze”**.

(⁷) https://commission.europa.eu/document/download/ca1c61b7-e413-4877-970b-8ef619fc6b6c_en?filename=SFR-23-beautified-version_en_0.pdf.

(⁸) Dz.U. C/2024/2096, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2096/oj>.

3.7. W sprawozdaniu wstępnie wskazuje się główny problem wynikający z kontekstu międzynarodowego. EKES zgadza się z wezwaniem do dostosowania polityki UE do **nowego modelu gospodarczego**, aby zwiększyć inwestycje mające na celu poprawę dobrostanu i aby europejski system gospodarczy stał się bardziej sprawiedliwy, odporny i konkurencyjny. Nowy model gospodarczy może rzeczywiście wywołać efekt kaskadowy w wielu różnych aspektach uznawanych za krytyczne wyzwania (np. umowa społeczna). **Oddzielenie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów**, propagowanie i wspieranie działań związanych z gospodarką o obiegu zamkniętym, a także potrzeba zajęcia się wzajemnie powiązаныmi aspektami będącymi źródłem głównych wyzwań (np. zaopatrzenie w wodę, redukcja emisji CO₂, przystosowanie się do niekorzystnych zdarzeń spowodowanych zmianą klimatu, gotowość na wypadek pandemii) mają również związek ze zmianami zachowań, konsumpcji i produkcji. EKES zauważa, że wszystkie te aspekty wymagają ogromnych inwestycji oraz wspólnych działań instytucjonalnych na rzecz wsparcia długoterminowej transformacji systemu produkcyjnego UE i zatrudnianych w nim pracowników. W tym kontekście EKES w pełni popiera przegląd wskaźników postępu i dobrobytu, które obecnie głównie bazują na PKB.

3.8. EKES odnotowuje zwiększenie inwestycji w **obronność** przez niektóre kraje oraz w rozwój robotyki, cyfryzacji i cybertechnologii. Zwraca uwagę na rosnącą rolę **wartości niematerialnych i prawnych**, którą można już dostrzec w przemianach przemysłowych i rynkowych opartych na procesach (np. łańcuchy dystrybucji i profilowanie klientów), platformach internetowych oraz cyberwojnie. Likwidacja dobrze znanego zjawiska „unijnej doliny śmierci”⁽⁹⁾ w odniesieniu do innowacji i przedsiębiorstw typu startup wymaga **nowych form finansowania** oraz regulacji umożliwiających rozwój tych przedsiębiorstw i zwiększanie skali działalności innowacyjnych firm.

3.9. W zmieniającym się świecie coraz ważniejsze stają się umiejętności. Wiąże się to ze zmianami wartości i aspiracji młodszego pokolenia w kierunku równowagi między życiem zawodowym a prywatnym oraz godnych i wysokiej jakości miejsc pracy. EKES dostrzega, że trzeba zmienić **systemy kształcenia i szkolenia** z myślą o dopasowaniu ich do zakresu i szybkości przemian. Zalew informacji, które będą dostępne w przyszłości, będzie wymagał podejścia do uczenia się opartego na definiowaniu problemów, które umożliwi ludziom radzenie sobie z niepewnością i kryzysami, przed którymi stanie złożony świat. W tym kontekście, w którym obieg informacji będzie miał charakter globalny, konieczne jest podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania **dysproporcji** oraz wyrównania możliwości na poziomie geograficznym i kulturowym.

3.10. Choć lista zagrożeń, jakie może napotkać UE w przyszłych scenariuszach, jest trafna, EKES zauważa, że **10 najważniejszych obszarów działania** opisanych w sprawozdaniu nie skupia się wyraźnie na tym, co UE powinna traktować priorytetowo pod względem wysiłków i inwestycji w konkretne środki lub narzędzia. Jak stwierdzono wcześniej⁽¹⁰⁾, EKES zauważa, że chociaż tych 10 obszarów jest istotnych, nie przedstawiono ich jako logicznych i pragmatycznych rozwiązań mających wpływ na ogólne trendy i niepewność. W związku z tym EKES wzywa do oceny, które działania nie powinny już być uznawane za priorytetowe, oraz które narzędzia i działania mogłyby mieć wpływ na szczeblu globalnym.

3.11. W sprawozdaniu dotyczącym prognozy strategicznej z 2023 r. zawarto liczne odniesienia do kwestii zarządzania w kontekście geopolitycznym, gospodarczym i społecznym. EKES uważa, że aby ramy regulacyjne sprzyjające wzrostowi gospodarczemu nie ulegały dezaktualizacji, należy zapewniać strategiczne informacje wywiadowcze oraz **zarządzanie antycypacyjne** na odpowiednich poziomach. W różnych kontekstach globalnych i lokalnych, w których zwiększona złożoność zagraża demokracji i konkurencyjności, wykazano na różnych szczeblach, że decentralizacja struktury organizacyjnej, przyjęcie niewielkiej liczby zasad i świadczenie wspólnych podstawowych usług może zapewnić odporność i przetrwanie⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ Jest to faza rozwoju innowacji i przedsiębiorstw typu start-up, w której zwalniają one tempo, a początkowe finansowanie zaczyna się wyczerpywać, jeszcze zanim wejdą one w pełni na rynek i rozwiną się na tyle, by odnieść komercyjny sukces.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 35.

⁽¹¹⁾ Brafman, O., Beckstrom, R.A., *The Starfish and the Spider, the Unstoppable Power of Leaderless Organizations*, NY Penguin, Nowy Jork, 2006; Laloux, F., *The Future of Management Is Teal*, 2015, <https://www.strategy-business.com/article/00344?gko=10921>; Hussain, S.T., Lei, S., Akram, T., Haider, M.J., Hussai, S.H., Ali, M., „Kurt Lewin's change model: A critical review of the role of leadership and employee involvement in organizational change”, *Journal of Innovation & Knowledge*, (2018) 3, 123-127; Abubakar, A.M., Elrehail, M.A., Alatailat, H., Elci, A., „Knowledge management, decision-making style and organizational performance”, *Journal of Innovation & Knowledge*, (2019) 4, 104-114; De Toni, A.F., Biotto, G., Battistella, C., „Organizational design drivers to enable emergent creativity in web-based communities”, *The Learning Organization*, (2012) 19-4: 335-349.

3.12. EKES zgadza się z podejściem Komisji polegającym na promowaniu wysokiej jakości usług społecznych, polityki społecznej, eliminacji nierówności i dyskryminacji oraz dotyczącym wspólnych bieżących kwestii (klimat, bezpieczeństwo wodne i energetyczne, surowce, ochrona środowiska, obrona demokracji i praworządności, odpowiedzialność platform społecznościowych). EKES w pełni popiera rozwój koncepcji unijnych „**cywilnych działań zapobiegawczych**”, osadzonych w przyjętych mechanizmach ochrony ludności, w celu zwiększenia gotowości bloku i jego zdolności do szybkiego reagowania na sytuacje kryzysowe. W tym kontekście EKES wyraża ubolewanie, że w sprawozdaniu dotyczącym prognozy strategicznej z 2023 r. nie ma odniesienia do **Europejskiego Niebieskiego Ładu** i znaczenia zagwarantowania wszystkim w przyszłości bezpieczeństwa wodnego dzięki kompleksowej i ambitnej europejskiej strategii wodnej.

3.13. EKES zauważa, że w tych 10 obszarach nie wskazano **przekształceń strukturalnych** w organizacji instytucjonalnej, w tym związanych z planowanym rozszerzeniem UE, w zarządzaniu kapitałem ludzkim ani w zakresie podejmowania przełomowych działań wysokiego ryzyka w celu przewidywania wydarzeń i kierowania nimi na poziomie globalnym. Termin **zrównoważony rozwój** jest coraz częściej stosowany w sprawozdaniach dotyczących prognozy strategicznej. EKES zauważa, że osiągnięcie zintegrowanego zrównoważonego rozwoju łączącego strategiczną autonomię, ochronę środowiska i powszechne zabezpieczenie społeczne wymaga dialogu i kompromisu oraz przejrzystego przedstawiania zalet i wad poszczególnych opcji.

3.14. Prognozowanie dotyczy procesu myślenia strategicznego w instytucjach, obejmującego ciągłą interakcję z kontekstem, w którym działają. Ma ono pomóc w zwiększaniu adekwatności i skuteczności wielopoziomowego sprawowania rządów, aby lepiej zaspokajać potrzeby obywateli. EKES zwraca się do Komisji o odnotowywanie i monitorowanie prognoz opracowywanych na szczeblu UE i krajowym.

3.15. EKES proponuje, że wykorzysta swoją strukturę organizacyjną i wiedzę specjalistyczną, by określać priorytety i potencjalne działania oraz pomóc włączyć poszczególne zainteresowane strony w prognozowanie. Będzie to możliwe dzięki uznanej zdolności EKES-u do angażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych na szczeblu lokalnym i międzynarodowym. Działania te będą prowadzone i koordynowane w ramach pięcioletniego procesu obejmującego wszystkie sekcje EKES-u i CCMI, mającego na celu wdrożenie działań prognostycznych służących określeniu głównych tendencji i scenariuszy, priorytetów i działań. Przegląd śródk okresowy po trzech latach umożliwi ulepszenie i aktualizację analiz na podstawie ewolucji scenariuszy. Wyniki będą stanowić wkład w europejski proces kształtowania polityki, przedstawiany w ramach interakcji z Komisją, Parlamentem oraz odpowiednimi sieciami i inicjatywami.

4. Kluczowe kwestie

4.1. EKES zwraca się do UE i państw członkowskich o połączenie wysiłków na rzecz dostarczania europejskich dóbr publicznych, w tym poprzez dostosowanie budżetu UE do nowego scenariusza. Towary i usługi, które zapewnią **obronność, bezpieczeństwo** (np. w zakresie systemów żywnościowych, wody, dostaw i dystrybucji energii, gospodarki, badań i rozwoju, dostępu do informacji oraz infrastruktury strategicznej), **zdrowie, edukację i dobrostan**, mają kluczowe znaczenie dla tego, by unijny kompleksowy ekosystem odporności⁽¹²⁾ mógł osiągnąć i utrzymać zrównoważoną i inkluzywną konkurencyjność i demokrację.

4.1.1. Niedawne wydarzenia geopolityczne (np. kryzys w Ukrainie i na Bliskim Wschodzie) pogorszyły niektóre stosunki zewnętrzne i zagroziły stabilności UE. Wspólne działania polityczne i wspólne wysiłki na szczeblu UE zapewniłyby ochronę obywateli i przedsiębiorstw przed tymi zewnętrznymi zagrożeniami (materialnymi i niematerialnymi), które mogą zagrozić „kompleksowemu ekosystemowi odporności UE”.

4.1.2. Różnorodność wzajemnie powiązanych zmiennych rynku na poziomie sektorów, zainteresowanych stron, standardów i zasad oznacza, że bezpieczeństwo w niektórych aspektach należy zapewniać na poziomie publicznym. Należy zagwarantować bezpieczeństwo i ochronę w zakresie systemów żywnościowych i wody, produkcji i dystrybucji energii, gospodarki, badań i rozwoju, komunikacji i dostępu do informacji oraz wykorzystania infrastruktury strategicznej (np. transportu i internetu).

4.1.3. Niedawne doświadczenia związane z pandemią COVID-19 pokazały, że UE jest w stanie stawić czoła takim wyzwaniom i przygotować się na przyszłe sytuacje nadzwyczajne dzięki wkładowi badań naukowych oraz skoordynowanym interwencjom na szczeblu politycznym, logistycznym i finansowym. Wydajne i skuteczne skoordynowane publiczne systemy opieki zdrowotnej oraz ich cyfryzacja będą miały zasadnicze znaczenie dla wspierania obywateli UE w radzeniu sobie z chorobami i starzeniem się.

⁽¹²⁾ Jungwirth, R., Smith, H., Willkomm, E., Savolainen, J., Alonso Villota, M., Lebrun, M., Aho, A., Giannopoulos, G., *Hybrid threats: a comprehensive resilience ecosystem – Executive summary*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2023, doi:10.2760/113791, JRC129019.

4.1.4. Zapewnienie wszystkim włączającej i sprawiedliwej edukacji oraz promowanie możliwości uczenia się przez całe życie opiera się na od dawna ustalonych podstawowych zasadach, zgodnie z którymi edukacja jest prawem człowieka i dobrem publicznym. Pojęcie edukacji jako dobra publicznego podkreśla podstawową odpowiedzialność państwa za ochronę sprawiedliwości społecznej i interesu publicznego w edukacji.

4.1.5. Dobrostan to wieloaspektowa koncepcja obejmująca wymiary emocjonalny, funkcjonalny i strukturalny, które są zgodne z zasadami dobrego życia, godności i pełnego uczestnictwa w społeczeństwie. Jako dobro publiczne wiąże się on z poczuciem własnej wartości, wolnością, osiągnięciem odpowiednich warunków życia, kreatywnością, przedsiębiorczością oraz aktywnym obywatelstwem.

4.2. EKES wzywa do promowania doskonałości naukowej UE, a także ekosystemu mogącego zapewniać wartości niematerialne i prawne. Wymaga to większego zaangażowania w finansowanie **pomysłów wysokiego ryzyka** oraz przyjęcia określonych zasad i standardów ich ochrony w obowiązujących rozwiązaniach (np. poprzez mechanizmy podatkowe lub dostosowawcze). Wskazano wiele nowych technologii i niektóre z nich byłyby przydatne dla uporania się z określonymi wyzwaniami ⁽¹³⁾. W dłuższej perspektywie inne obiecujące rozwiązania mogą prowadzić do zintegrowanego zrównoważonego rozwoju, gdyż zapewnią dostawy surowców krytycznych w połączeniu z ochroną środowiska ⁽¹⁴⁾ i neutralność pod względem emisji dwutlenku węgla (sztuczna fotosynteza ⁽¹⁵⁾).

4.2.1. EKES wzywa do tworzenia bezpiecznych przestrzeni, np. na szczeblu lokalnym, do testowania scenariuszy, łączenia „eksnowacji” z innowacjami oraz identyfikowania słabych sygnałów i przełomowych pomysłów w celu uwzględnienia krótko- i długoterminowych wizji w ramach przygotowań do sprawiedliwej transformacji.

4.3. EKES wzywa do podjęcia działań zmierzających do określenia **nowych** wariantów wykonalnych i skutecznych **modeli ekonomicznych** z myślą o zapewnieniu zrównoważonej konkurencyjności sprzyjającej włączeniu społecznemu, która zachowuje wysoki poziom ochrony socjalnej i ochrony środowiska, wysoką jakość miejsc pracy oraz sprawiedliwe warunki oparte na solidarności, pozwalające utrzymać europejski model wysoce konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej. Ponadto EKES w pełni popiera potrzebę określenia **wskaźników uzupełniających PKB** oraz przełożenia ich na środki polityczne i konkretne skuteczne działania do podjęcia. Połączenie różnych wskaźników zapewni nowe ścieżki pozwalające na stawienie czoła wyzwaniom i wyeliminuje koncepcję rankingu krajów wyłącznie na podstawie PKB.

4.4. Starzenie się społeczeństwa, a także nierówna sytuacja demograficzna w Europie i malejąca populacja w wieku produkcyjnym spowodują połączenie wzajemnie powiązanych aspektów (np. imigracja, transformacja siły roboczej, mobilność pracowników, niedobory wykwalifikowanej siły roboczej, dzietność i starzenie się, stabilność systemu podatkowego i systemu opieki społecznej), które zagrazi stabilności UE na poziomie społeczno-gospodarczym. EKES wzywa instytucje UE, sektor prywatny i lokalne zainteresowane strony do pracy nad zdefiniowaniem i przyjęciem nowej europejskiej umowy społecznej dostosowanej do przyszłych wyzwań oraz zdolności fiskalnej UE, która może zagwarantować stabilność systemów finansowych na szczeblu unijnym i krajowym.

⁽¹³⁾ Światowe Forum Ekonomiczne, <https://www.weforum.org/reports/top-10-emerging-technologies-of-2023/>.

⁽¹⁴⁾ Moretti, P.F., Grzybowski, B.A., Basios, V., Fortunato, E., Diez, M.S., Speck, O., Martins, R., „STEM materials: a new frontier for an intelligent sustainable world”, *BMC Materials*, (2019) 1:3 <https://doi.org/10.1186/s42833-019-0004-4>.

⁽¹⁵⁾ Hann, E.C., Overa, S., Harland-Dunaway, M. *et al.*, „A hybrid inorganic–biological artificial photosynthesis system for energy-efficient food production”, *Nature Food* 3, 461–471 (2022), <https://doi.org/10.1038/s43016-022-00530-x>; Fujishima, A., Honda, K., „Electrochemical photolysis of water at a semiconductor electrode”, *Nature*, 7 lipca 1972 r.; 238(5358):37-8. doi: 10.1038/238037a0, PMID: 12635268.

4.5. W obliczu coraz bardziej niestabilnego, niepewnego, złożonego i niejednoznacznego świata edukacja może mieć decydujące znaczenie. **Systemy kształcenia i szkolenia** muszą radykalnie zmienić swoje podejście, aby stawić czoła przyszłym wyzwaniom. Aby móc dbać o wspólny dobrobyt i dobrostan, przy eksploatacji zasobów planety trzeba przyjąć międzypokoleniowe wsparcie oparte na wiedzy. Proces ten będzie wymagał zaangażowania różnych zainteresowanych stron ⁽¹⁶⁾. W obliczu rosnącego zalewu danych i informacji dostępnych dla globalnej populacji trzeba będzie zrewidować koncepcję wiedzy, a umiejętności będą musiały koncentrować się na kooperacji, komunikacji, kreatywności i krytycznym myśleniu (zwykle określanym jako „cztery k”) ⁽¹⁷⁾.

Bruksela, dnia 24 kwietnia 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

⁽¹⁶⁾ OECD, *The future of education and skills 2030*, [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf).

⁽¹⁷⁾ Gjedde, L., *Learning Shift*, https://www.learningshift.eu/uploads/2/0/8/6/20866568/ls-aau_design.pdf.